

Fjárlaganefnd
Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 8. desember 2023.
Tilv.: 1808004

Efni: Viðbótarumsögn um fjárlagafrumvarp

- Samkeppniseftirlitið vísar til [fyrrri umsagnar](#) sinnar til fjárlaganefndar, dags. 14. nóvember sl., um frumvarp til laga um fjárlög 2024, 1. mál. Þá vísar eftirlitið til nefndarálits og breytingartillagna frá meirihluta fjárlaganefndar, sem dagsettar eru 1. desember sl. og birtar hafa verið á vef Alþingis. Jafnframt vísast til tölvupóstsamskipta við ritara fjárlaganefndar þann 5. og 6. desember sl.
- Af þessu tilefni vill Samkeppniseftirlitið undirstrika þá grafalvarlegu stöðu sem eftirlit með samkeppni á Íslandi er komið í. Óhjákvæmilegt er að minna á eftirfarandi:
  - Samkeppniseftirlitið hefur ítrekað varað stjórnvöld við þeim þrönga stakk sem því hefur verið skorinn og leitt hefur til þess að það hefur átt í erfiðleikum með að sinna lögbundnum skyldum sínum. Vegna þessa hefur Samkeppniseftirlitið þurft að beita forgangsröðun verkefna og þannig neyðst til að draga úr starfsemi í mikilvægum verkefnaflokkum. Hefur eftirlitið komið þessu reglulega á framfæri við stjórnvöld, sbr. m.a. bréf til ráðuneytis samkeppnismála, dags. 31. mars 2023, 2. mars 2022, 31. mars 2021 og 23. janúar 2020, bréf til fjárlaganefndar frá 25. apríl 2023 og áðurgreint bréf, dags. 14. nóvember sl.
  - Fjárframlög til eftirlitsins munu lækka um 20% frá árinu 2014 til 2024 á föstu verðlagi (m.v. fjárlagafrumvarp) en á sama árabili munu umsvif í efnahagslífinu aukast um og yfir 35-40%.¹ Á sama tíma hafa ný verkefni bæst við og meiri kröfur gerðar, t.d. um rannsókn samrunamála.
  - Þessi þróun er komin langt út fyrir öll þolmörk, sbr. umsögn til fjárlaganefndar, dags. 14. nóvember, og fylgiskjal með henni.
- Það stenst enga skoðun að stjórnvöld taki ekki tillit til þessarar þróunar við ákvörðun um fjárheimildir, heldur geri þvert á móti aðhaldskröfu til eftirlitsins, sérstaklega þegar eftirfarandi er haft í huga:
  - Viðurkennt er að samkeppni á mikilvægum mörkuðum á Íslandi er ábótavant. Fyrri rannsóknir Samkeppniseftirlitsins, sem margar hafa verið staðfestar af dómstólum, varpa skýru ljósi á þetta. Sömuleiðis liggur fyrir að samkeppnishindranir geta verið sérstaklega skaðlegar í litlum hagkerfum.
  - Efling samkeppni eru rétt viðbrögð við efnahagserfiðleikum, þ. á m. í ríkjandi aðstæðum verðbólgu og verðhækkana. Breið samstaða er um það meðal þjóða að virk samkeppni á mörkuðum stuðli til lengri tíma að heilbrigðri atvinnustarfsemi og þar með traustara

¹ Sjá nánar umræðuskjal [nr. 3/2023](#), *Fjárveitingar til Samkeppniseftirlitsins, þróun og samanburður við ýmsar efnahagsstærðir*.

efnahagslífi. Seðlabankinn og ýmsir ráðherrar í núverandi ríkisstjórn hafa undanfarið bent á þetta. Víða á meðal nágrannalanda er verið að styrkja samkeppniseftirlit.

- Í júlí 2022 lauk Ríkisendurskoðun stjórnysluúttekt, þar sem komist var að þeirri niðurstöðu að engir stórir ágallar væru á starfsemi eftirlitsins, en lagðar til ýmsar aðgerðir til þess að styrkja eftirlitið enn frekar. Sumar þessara aðgerða kalla á auknar fjárheimildir. Enn hefur ekki verið tekið tillit til þessara tillagna í fjárheimildum til eftirlitsins.
  - Ein af styrkingartillögum Ríkisendurskoðunar var að framkvæma skyldi reglubundið mat á ábata af íhlutunum Samkeppniseftirlitsins, sem rýnt væri af utanaðkomandi aðila. Á næstunni verður birt ábatamat í samræmi við þessi tilmæli, en það hefur verið rýnt af Jóni Þór Sturlusyni, forseta viðskiptadeildar Háskólans í Reykjavík. Niðurstöður ábatamatsins sýna að á árabílinu 2013-2022 hefur árlegur reiknaður ábati af íhlutunum Samkeppniseftirlitsins numið um 18-31 földum fjárveitingum til eftirlitsins, eða 0,31% - 0,53% af vergri landsframleiðslu.
  - Í gildandi fjármálaáætlun eru sett markmið um að reiknaður ábati af starfi eftirlitsins skuli nema 0,5% á hverju tíu ára tímabili. Miðað við gildandi og fyrirhugaðar fjárheimildir eftirlitsins má ætla að þeim markmiðum verði ekki náð.² Núgildandi og fyrirhugaðar fjárheimildir skerða því ábata almennings af samkeppniseftirliti. Í þessu samhengi ber jafnframt að nefna að frá árinu 2014 til 2024 má ætla að hlutfall framlaga til Samkeppniseftirlitsins lækki úr um 0,019% af VLF í 0,013%.³
4. Í ljósi alls framangreinds fer Samkeppniseftirlitið þess vinsamlegast á leit við fjárlaganefnd að fjárframlög til eftirlitsins verði tekin til frekari umfjöllunar þegar frumvarpið kemur að nýju til nefndarinnar. Að minnsta kosti verði eftirlitið ekki látið sæta þeirri skerðingu sem fyrirliggjandi frumvarp gerir ráð fyrir.
5. Jafnframt ítrekar Samkeppniseftirlitið fyrri óskir sínar um að fá að koma fyrir nefndina. Á fundinum getur eftirlitið varpað nánara ljósi á þá skerðingu samkeppniseftirlits sem framundan er að óbreyttu fjárlagafrumvarpi.
6. Meðfylgjandi er umræðuskjal [nr. 3/2023](#), *Fjárveitingar til Samkeppniseftirlitsins, þróun og samanburður við ýmsar efnahagsstærðir*, sem birt hefur verið á heimasíðu eftirlitsins. Að öðru leyti er vísað til fyrri umsagnar og fylgigagna.

Virðingarfyllst,
Samkeppniseftirlitið

Sveinn Agnarsson
stjórnarformaður

Páll Gunnar Pálsson
forstjóri

² Sjá kafla 7 í áherslum Samkeppniseftirlitsins yfir árin 2024-2026, sem fylgdu með fyrri umsögn til fjárlaganefndar, sbr. þessa slóð: <https://www.samkeppni.is/media/almennar-myndir/AHERSLUR-Samkeppniseftirlitsins-2024-2026-FN.pdf>

³ Þar sem ákveðin óvissa felst í mati sem þessu eru niðurstöður birtar á bili. Er það í samræmi við framkvæmd á sambærilegu ábatamati hjá samkeppnisdeild framkvæmdastjórnar ESB og leiðbeiningar OECD um þetta efni.